

U svakom slučaju Spenser je jedan od prvih mislilaca koji je rukovođen određenim činjenicama pokušao da sociologiju formira kao teorijski zasnovanu empirijsku nauku izvlačeći je iz okrilja čiste filozofije istorije. To i sam zaključuje kada kaže: „Kompariranjem društava u njihovim razvojnim fazama očitovale su se neke kardinalne činjenice u vezi s njihovim rastom, strukturama i funkcijama — činjenice u vezi sa sistemima struktura, snabdevačkih, distribuirajućih i upravnih sistema koji ih sačinjavaju; činjenice u vezi s odnosima među ovim strukturama i okolnim uslovima i s dominantnim oblicima društvenih aktivnosti koje oni izazivaju; činjenice u vezi sa metamorfozama tipova, do kojih dolazi zbog promena aktivnosti. Zaključci do kojih smo došli i koji sačinjavaju grubi pregled empirijske sociologije, pokazuju da među društvenim fenomenima postoji opšti red koegzistencije i sledi da su zato društveni fenomeni predmet jedne nauke koja se može, bar donekle, svesti na deduktivni oblik”.

Dr P. Kozic

Henri Mazeaud: Méthodes générales de travail; Éditions Montchrestien, Paris, 1966., 125 pp. Pre nekoliko godina pojavila se knjiga namenjena studentima pravnih i ekonomskih nauka koja je uvek aktuelna i koja može da zainteresuje ne samo studente, već i sve one koji rade u nastavnom procesu na fakultetima pravnih i ekonomskih nauka: „Méthodes générales de travail” od francuskog profesora Anri Mazoa (Henri Mazeaud). U ediciji „Nouveau guide des exercices pratiques pour les licences en droit et en sciences économiques”, ova knjiga je prva u seriji priručnika za vežbe koje su napisali poznati profesori Univerziteta u Parizu.¹

Povod za ovu ediciju bila je reforma univerzitetske nastave na pravnim fakultetima u Francuskoj. Nizom dekreta između 1954. i 1964. godine,

¹ U ovoj seriji objavljeni su priručnici za vežbe za sve četiri godine studija pravnih i ekonomskih nauka i to za prvu godinu: DROIT CIVIL — par Henri Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; ÉCONOMIE POLITIQUE — par Jean Marchal et Jacques Lecaillon, Professeurs à la Faculté de Droit de Paris; HISTOIRE DES INSTITUTIONS ET FAITS SOCIAUX. „Des Origines à l'aube du Moyen-Age” — par Gabriel Lepointe, Professeur à la Faculté de Droit et Paris; HISTOIRE DES INSTITUTIONS ET FAITS SOCIAUX. „De 987 à 1875” — par Gabriel Lepointe, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; INSTITUTIONS INTERNATIONALES — par Roger Pinto, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; za drugu godinu: DROIT CIVIL — par Henri Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; DROIT ADMINISTRATIF — par Marcel Waline, Professeur à la Faculté de Droit de Paris, et C. Piernet, Maître des Requêtes au Conseil d'Etat, Chargé de Travaux Dirigés à la Faculté de Droit de Paris; ÉCONOMIE POLITIQUE — par Jean Marchal et Jacques Lecaillon, Professeurs à la Faculté de Droit de Paris; INSTITUTIONS INTERNATIONALES — par Roger Pinto, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; za treću godinu: DROIT CIVIL — par Henri Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; DROIT ADMINISTRATIF — par Marcel Waline, Professeur à la Faculté de Droit de Paris. „De 987 à 1875” — par Gabriel Lepointe, Professeur à la Faculté de Droit de Paris. Za četvrtu godinu: DROIT CIVIL — par Henri Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; DROIT COMMERCIAL — par Léon Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; PROCÉDURE CIVILE (Droit judiciaire privé) — par Marcel Laborde-Lacoste, Professeur à la Faculté de Droit de Bordeaux; za četvrtu godinu: DROIT CIVIL — par Henri Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; DROIT COMMERCIAL — par Léon Mazeaud, Professeur à la Faculté de Droit de Paris; DROIT INTERNATIONAL PRIVÉ — par Henri Batiffol, Professeur à la Faculté de Droit de Paris, et Mme Marthe Simon-Depitre, Maître Assistant à la Faculté de Droit de Paris.

kojima su sankcionisane evolutivne promene u metodu nastave na pravnim fakultetima, uvedene su praktične vežbe (kao obavezni oblik nastave). Za svaki predmet sa obaveznim praktičnim vežbama profesori su izradili priručnike obuhvaćene edicijom, a da bi se student što bolje pripremio za studiranje i praktične vežbe, kao oblik nastave, nastala je knjiga „Méthodes générales de travail”.

Profesor Mazo upoznaje studente sa osnovnim metodima rada i daje praktična uputstva i savete za studiranje, spemanje ispita, izradu pismenih sastava i za javni nastup živom reči. Ideja vodilja je: pomoći studentu da se prilagodi naglom prelasku iz stroge radne discipline kontrolisanog učenja u totalnu slobodu koju stiče dolaskom na fakultet i prelazak od pasivnog „učenja” sa profesorovim predavanjima ex cathedra na aktivno savlađivanje ispitnog programa i pravne materije uopšte pod rukovodstvom nastavnika.

Knjiga sadrži: predgovor, uvod, sedam odeljaka posvećenih metodu, etapama i tehnici rada, i zaključak.

U predgovoru, profesor Mazo podvlači značaj praktičnih vežbi na pravnim fakultetima. Radom za vreme studija na fakultetu student treba ne samo da dobije stručno obrazovanje nego i da se valjano spremi za izabrani životni poziv. Da bi to postigao, on mora da nauči da zapaža, istražuje, izlaže i diskutuje. Stoga nisu dovoljna samo predavanja ex cathedra. Ona su potrebna i nesumnjivo korisna, ali je, pored toga neophodan i neposredan dodir studenta i profesora: profesor upoznaje studenta, vodi ga u radu, uči ga kako se istražuje, kako se problem izlaže i kako se o njemu diskutuje.

U uvodu je istaknut dvostruki cilj studija na fakultetu: pripremanje studenta za sticanje stručnih kvalifikacija i pripremanje za sutrašnji rad i uspeh u struci. Iako je diploma ključ za karijeru, sticanje diplome nije isključivi cilj studija. Uspeh u profesionalnom životu pretpostavlja niz kvaliteta koji ne mogu da se steknu isključivo studiranjem. Za studenta, uspeh u budućoj praksi treba da bude mnogo važniji cilj od uspeha na ispitu, jer neuspeh na ispitu može da se popravi ponovnim polaganjem, a toga u životu nema. Postizanje uspeha na ispitu i pripremanje za praksu čine jedinstveni cilj studiranja. Zato student pravnih i ekonomskih nauka treba još u toku studija da stekne osobine neophodne pravniku i ekonomisti: da ume da istražuje, izlaže problem i diskutuje. Da bi to postigao mora da nauči da uči. To je prvi uslov za preskakanje barijere ispita, koja ga deli od diplome i, u isti mah, prvi uslov za uspešan rad u praksi. Za celo vreme studija nastavnik ga u tome pravcu vodi: ne samo da savlada ispitno gradivo nego i da postigne uspešnu delatnost u životnom pozivu.

U *prvoj* glavi, profesor Mazo daje uputstva o tome kako treba pratiti predavanja, hvatati beleške i kako da koriste potrebnu literaturu studenti koji nemaju mogućnosti da posećuju predavanja.

Druga glava je posvećena vežbama. Govori se o radu na pismenim sastavima, o usmenim odgovorima, izlaganju problema i diskusiji, o komentaranju sudskih odluka, o konsultacijama. Objašnjava se značaj i neophodnost ispita.

U narednim glavama daju se metodološka uputstva za rad uopšte: — u *trećoj* glavi se govori o sakupljanju dokumentacije i o etapama tog posla; u *četvrtoj* glavi je izložen plan rada (izbor pitanja, uvod, podela problema na delove, zaključak, odnos pojedinih delova plana, redakcija i značaj plana rada); — u *petoj* glavi se govori o jeziku i stilu; — u *šestoj* glavi su data uputstva za javni nastup živom reči (o potrebi da se u takvoj prilici ne čita, o potrebi da se ne govori bez potsetnika, o tehnici pripremanja potsetnika, o potrebi „generalne probe” i o tonu govora).

Sedma glava je posvećena ispitima. Sadrži uputstva za pripremanje ispita, formulisanje ispitnih odgovora i način odgovaranja.

Zaključak je — bez zaključka. Autor ga smatra nepotrebnim, jer je i cela knjžica samo uvod za naredne sveske ove kolekcije priručnika. Čitaocu se daje jedno upozorenje: nema nikakve koristi od toga, što će se knjžica samo pročitati. To bi bilo isto, kao kad bi bolesnik verovao da će ozdraviti ako samo pročita „način upotrebe” odštampan uz kakav lek. Valja lek i uzeti: hvalno prionuti na posao.

*
*
*

Čini nam se da bi ova knjžica trebalo da bude prevedena i da bi predstavljala dragocenu pomoć studentima pri njihovim prvim koracima na putu njihovog stručnog obrazovanja. Nedostatak ovakve knjžice — priručnika, oseća se i kod nas, posebno ako se ima u vidu da su procentualno najbrojniji neuspesi studenata na prvoj godini studija. Nesumnjivo je da slab uspeh studenata prve godine dolazi kao posledica njihove nemogućnosti da se brzo adaptiraju na nov način učenja i rada na fakultetu, koji se mnogo razlikuje od rada u srednjim školama. Iako namenjena studentima početnicima, ova i ovakva knjžica² bila bi od koristi i studentima postdiplomskih studija kao i asistentima koji se pripremaju da jednoga dana i sami vode studente do ostvarenja cilja koji su izabrali prilikom upisa na fakultet: sticanje diplome i osposobljavanje za poziv pravnik.

Stanković Gordana,
asistent

² U našoj literaturi postoji knjžica dr Midhata Šamića „Kako nastaje naučno djelo” — Zavod za izdavanje udžbenika, Sarajevo, 1968., str. 206, koja tretira, u dosta širem obimu, i neka pitanja obradena u ovoj knjžici.